

УДК 378.091.12:005

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE HIGH SCHOOL TEACHERS FOR TUTORING

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ТЬЮТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сергій Фатальчук

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: s-fatalchuk@ukr.net
ORCID 0009-0002-9815-8801
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Serhii Fatalchuk

Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor
E-mail: s-fatalchuk@ukr.net
ORCID 0009-0002-9815-8801
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

Наталія Гарань

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: garan_nat@i.ua
ORCID 0000-0002-7617-8636
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Nataliia Haran

Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor
E-mail: garan_nat@i.ua
ORCID 0000-0002-7617-8636
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

Олександр Терганов

здобувач 2 (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
E-mail: al.terganov@gmail.com
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Oleksandr Terhanov

applicant of 2 (master's) level higher education specialty 011 Educational, pedagogical sciences
E-mail: al.terganov@gmail.com
SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

ABSTRACT

The article reveals the specifics of the professional training of future teachers of higher education for tutoring. The latest modernization trends and modern requirements for the professional competence of a higher education teacher as a strategic factor in the implementation of innovative changes in education are characterized based on the study of Ukrainian (Ye. Berezniak, H. Horska, M. Zakharova, B. Kobzar, M. Kondakova, K. Osadcha, V. Tesliuk, S. Jose, P. Khudomynskyi) and foreign (J. Bailey, J. Kitchens, C. Knutson, E. Hayes) scientists.

The content of the basic concepts of the study is clarified and the theoretical justification of their essential characteristics is carried out based on the analysis of psychological and pedagogical literature.

The tutoring activity of a higher school teacher is determined by us as a priority and includes the choice of the optimal life path strategy and support of the student's educational trajectory. In our opinion, it aims to contribute to the provision of opportunities for conscious self-determination and mastery of means for self-development and self-realization and, as a result, personal and professional growth.

An important component of the professional activity of a higher school teacher

is developed tutoring competences, which include developed abilities and skills such as the ability to subject-subject interaction at different levels with students and colleagues; the ability to develop, form and implement the applicant's individual educational trajectory; the ability to assist the applicant in identifying his own needs regarding the formation of professional competences; the ability to identify and correctly implement the applicant's requests based on the analysis of his educational and personal goals for self-development, self-improvement and self-education; the ability to help the learner identify and use a variety of educational resources to meet professional and individual needs.

In our opinion, the development and formation of the above-mentioned competencies in the process of learning under the educational program on specialty 011 Educational, pedagogical sciences will contribute to improving the content of educational components through the introduction of individual tutoring topics; introduction and expansion of educational components by choice from the subject of tutoring activity of the teacher and adjustment of the selective block; development and provision of topics for writing course and qualification papers on tutoring issues, etc.

Key words: *pedagogical activity, tutor, tutoring, individual educational trajectory, competence, tutoring competence.*

Актуальність теми. Концептуальні зміни в економічній, політичній і соціокультурній сферах життєдіяльності сучасного українського суспільства коригують вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців різних галузей. З огляду на ці обставини виникає нагальна необхідність модернізації системи освіти України загалом і педагогічної зокрема. Важливою складовою успішності вищевказаного процесу є формування нової генерації педагогів-практиків, здатних творчо і компетентно впроваджувати сучасні педагогічні технології навчання і виховання у ЗВО. Окреслені цілі можуть ефективніше реалізуватися завдяки педагогам-науковцям, які володіють навичками тьюторської майстерності.

Проблема фахової підготовки майбутніх педагогів вищої школи до тьюторської діяльності наразі є актуальною і зумовлює необхідність розгляду широкого кола питань: від аналізу та теоретичного переосмислення уявлення про тьюторську діяльність (сутність та зміст тьюторської діяльності педагога вищої школи) до розроблення ефективних методів і методик їх реалізації в освітньому процесі ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історіографічне вивчення проблеми засвідчило, що питання змісту форм і методів викладацької діяльності у вищій школі завжди залишалися в полі зору науковців на різних етапах розвитку країни та освіти. Серед найбільш значущих, на наш погляд, є наукові доробки Є. Березняка, Г. Горької, М. Захарової, Б. Кобзаря, М. Кондакова, К. Осадчої, В. Сухомлинського, В. Теслюк, С. Хозе, П. Худомінського та ін. Розвитку професійної компетентності педагогів присвячені дослідження В. Бегей, В. Бондар, А. Коломійця, Н. Коломінського, Ю. Конаржевського, В. Стрельнікова, Л. Хоружа та ін.

Особливості тьюторства у сфері освіти розкрито в наукових доробках таких зарубіжних науковців, як-от: Дж. Бейлі, Дж. Кітченс, Ч. Натсон, Е. Хейс та ін. Окремі аспекти підготовки педагогів до тьюторської діяльності досліджено в працях П. Коскіна, А. Ніколаєва, С. Ріфорта, Н. Шалімова та ін. Проблематика

професійної підготовки педагогів до тьюторської діяльності окреслена в роботах вітчизняних учених: А. Бойко, Е. Гордона, Т. Кравцової, В. Кухаренко, Ю. Машбиця, А. Ніколаєвої, П. Стефаненко, Н. Шалімова, Б. Шуневича та ін. Методологічні та методичні засади професійної підготовки майбутніх педагогів-тьюторів знаходять відображення в сучасних наукових дослідженнях таких науковців, як: Є. Барбіна, І. Богданова, І. Гавриш, М. Сиви та ін.

Загалом у педагогічній науці та практиці зібрано значну кількість інформації з досліджуваної проблематики, що має стати надбанням кожного сучасного викладача і сприяти розвитку його фахових компетентностей. На жаль, на сьогодні наявна ще незначна кількість досліджень, які б достатньо уваги приділяли розвитку та формуванню тьюторської компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою статті є дослідити організаційно-методичні засади фахової підготовки майбутніх педагогів вищої школи до тьюторської діяльності. Для досягнення окресленої мети необхідно розв'язати такі завдання: 1) дослідити сутність педагогічної діяльності майбутнього викладача вищої школи; 2) здійснити теоретичний аналіз основних дефініцій дослідження; 3) обґрунтувати структуру тьюторської компетентності майбутнього педагога вищої школи; 4) розкрити орієнтовний зміст професійної підготовки майбутніх педагогів вищої школи до тьюторської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ґрунтовний аналіз нормативної бази у сфері освіти та наукової психолого-педагогічної літератури, що відображає стан фахової підготовки майбутніх педагогів вищої школи засвідчує, що на сьогодні нагальною постає проблематика формування їх тьюторської компетентності та здатності до професійного самовдосконалення та саморозвитку.

Загальновідомо, що в освітньому процесі студентської молоді пріоритетна роль належить викладачу, його особистості. Викладач – це людина, скерована на майбутнє, він формує в здобувачів активне і відповідальне прагнення оновлення світу, у якому вони живуть (Теслюк, 2012). Вступивши до закладу вищої освіти, здобувач різною мірою відчуває труднощі в засвоєнні пізнавального, морального та естетичного досвіду, налагодженні стосунків у колективі, розуміння власних проблем й чекає від викладача на допомогу в самовизначенні та створенні умов для самоствердження. Педагог повинен забезпечувати здобувачеві визнання через вияв власного ставлення й організацію сприятливої атмосфери в академічній групі як на заняттях, так і в позанавчальному спілкуванні. Викладач, залучуючи здобувача до практичної діяльності, скеровує його на пізнання світу і себе в ньому, реалізує важливий принцип виховання, запропонований Марією Монтессорі: «Допоможи мені зробити це самому» (Монтессорі, 2014).

Задля логічності і структурності наукового дослідження розглянемо основні його дефініції: «педагогічна діяльність», «тьютор», «тьюторська діяльність», «компетентність», «тьюторська компетентність».

Так, у широкому розумінні педагогічна діяльність розглядається як діяльність, мета якої є виховання молодого покоління. Загальна мета педагогічної діяльності викладача – формування творчої особистості в освітньому процесі ЗВО. Існують декілька підходів до тлумачення будови педагогічної діяльності: рефлексивний, структурний і функціональний.

За рефлексивним підходом, особливістю педагогічної діяльності є те, що вона є діяльністю сумісною і відбувається за законами спілкування, де викладач і здобувач є рівноправними суб'єктами. Зазвичай під час такої взаємодії зміни відбуваються як в особистості здобувача, так і в особистості викладача. Як зазначає І. Зязюн, це сприяє зростанню педагогічної майстерності викладача та його соціального досвіду (Зязюн, 2004).

До складових структурного підходу належить сукупність педагогічних дій, мета і мотив, а також педагогічні вміння й навички. Прогнозування змін, що відбуваються в особистості здобувача з навколишнім середовищем, є механізмом утворення педагогічної мети, а зміни прогнозуються і розглядаються педагогом у процесі навчання і виховання (Зязюн, 2004). Мотив педагогічної діяльності є рушієм і спонукає викладача до професійної діяльності. На думку С. Рубінштейна, в основу формування мотиву покладено насамперед потреби (Теслюк, 2012).

Педагогічні дії є складовою операційної сфери професійної діяльності педагога вищої школи. Вони охоплюють різновиди як розумових, так і психомоторних дій. Розумові дії пов'язані з розв'язанням педагогічних завдань, що потребують мислення, уваги, уяви і спостережливості педагога. Сформованість психомоторних дій впливає на рівень оволодіння викладачем педагогічною технікою.

У науково-методичній літературі виділяють такі основні функції педагогічної діяльності викладача ЗВО: навчальну, розвивальну і виховну.

Традиційно на провідне місце висувається навчальна функція (дидактична). Стверджувалося, що педагог ЗВО як носій знань передає їх здобувачам, і чим більший їх об'єм, тим краще засвоюють науку останні. Поступово, коли обсяг знань зріс, навчальна функція почала формуватися не завдяки передачі знань, а через надання навичок студентам здобувати їх самостійно. На сьогодні зміст праці викладача полягає не стільки в тому, що він передає інформацію здобувачам, скільки в умінні бути організатором їх засвоєння.

Важливу роль у діяльності викладача ЗВО відіграє виховна функція яка є одночасно, на наш погляд, найскладнішою. Вона спрямована на усвідомлення здобувачем себе як індивідуальності, на його вільне і відповідальне самовираження. Саме тому основною метою виховання є самовиховання молоді людини, а пріоритетне завдання педагога полягає в спонуканні здобувача до керування своїм саморозвитком.

Розвивальна функція в діяльності викладача ЗВО обумовлена створенням сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу здобувача для його самоствердження і саморозкриття.

Однією з специфічних видів педагогічної діяльності, яка реалізується в сучасних ЗВО є тьюторська діяльність. Розглянемо визначення поняття «тьютор», яке запозичене з англійської і латинської термінології (англ. tutor, від лат. tueor – спостерігаю, піклуюсь) (Гончаренко, 1997). У тлумачному словнику сучасної освіти Р. Лежандра «Dictionnaire actuel de l'éducation» зазначено, що «тьютор – це куратор, гід, інструктор, який навчає одного студента або невелику групу студентів одночасно; виконує функції студентського радника» (Legendre, 1993).

Поняття «тьютор» і «тьюторство» не є новими для сучасної освіти. Тьюторство як провідний спосіб організації освітньої системи започатковане в перших середньовічних європейських університетах XII–XIV ст. Спочатку воно

було особливою педагогічною позицією викладачів, а потім і посади, яка оформлюється в найвідоміших і найдавніших університетах Великобританії: Оксфорді і Кембриджі (Літовка, 2013).

Так, М. Голубева й А. Жулківська стверджують, що тьютор – «це особлива педагогічна посада, що утворилася історично, та яка забезпечує розробку індивідуальних освітніх програм для здобувачів, а також супроводжує їх у процесі індивідуального навчання в школі, ЗВО, у системах додаткової і неперервної освіти» (Голубева, Жулківська, 2012).

В. Смікал вважає, що тьютор – це нова спеціалізація професійно-педагогічної діяльності викладача, яка виникає і функціонально реалізується в принципово нових умовах організації навчального процесу, що створюються внаслідок використання нових інформаційно-комп'ютерних освітніх технологій (Смікал, 2020).

Ми дотримуємося поглядів Т. Ковальнової та К. Осадчої, які зазначають, що традиційна педагогічна діяльність зосереджена переважно на засвоєнні норм, на інтеріоризації соціального, культурного досвіду, знань тощо, а тьютори створюють середовище й умови для освоєння нового, працюють із невизначеністю, із непізнаним, з інноваціями (Осадча, 2017).

Для наукового дослідження важливим також є обґрунтування сутності тьюторської діяльності викладача вищої школи. Існує значна кількість визначень поняття «тьюторська діяльність», її цілей і завдань. Це вказує на неоднозначне ставлення педагогічної спільноти до цього поняття. Нам імпонує тлумачення цього поняття К. Волченкової. Вона розглядає тьюторську діяльність із трьох позицій. По-перше, як особливий різновид педагогічної діяльності, який спрямований на підтримку та розвиток самостійності суб'єкта навчального процесу (здобувача). По-друге, як напрямок психолого-педагогічної діяльності в закладі вищої освіти, яка спрямована на організації успішного співпраці зі здобувачем. По третє, як особливий різновид освітньої діяльності, що полягає в розробленні викладачем індивідуальної освітньої програми здобувача та супроводі його освітньої траєкторії (Кравцова, 2019).

Ураховуючи вищевказане, ми вважаємо, що метою професійної тьюторської діяльності педагога вищої школи є розроблення, супровід та реалізації кожним здобувачем індивідуальної освітньої програми (індивідуальної освітньої траєкторії). Так, у законі про освіту сказано: «Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання» (Закон України про освіту, 2017).

Загальновідомо, що необхідною складовою професіоналізму педагога загалом і педагога вищої школи, зокрема є професійна компетентність. Єдиної думки у визначенні науковцями поняття «компетентність» щодо професійної діяльності педагога немає. Компетентність у визначенні К. Левківського розуміється як інтегрована характеристика якостей особистості; результат підготовки випускника ЗВО для виконання діяльності в певних професійних та соціально-особистісних галузях (компетенціях) (Левківський, 2007).

Л. Симонова стосовно педагогічної діяльності зазначає, що професійна компетентність є інтегральна характеристика особистості та професіоналізму педагога, яка визначає його здатність результативно вирішувати професійні задачі в конкретних реальних ситуаціях (Симонова, 2021). На думку О. Гури, основними діяльнісно-рольовими компонентами професійної компетентності викладача вищого навчального закладу, які представлені в стандартах вищої освіти, визначені професійні знання, уміння і навички (Гура, 2005). О. Дубасенюк, обґрунтовуючи концептуальну модель професійно-виховної діяльності педагога, дає таке визначення його професійно-педагогічної компетентності, як «сукупність умінь та спроможність науково структурувати теоретичне і практичне знання і відносить до основних її елементів спеціальну, професійну, методичну, соціально-психологічну, диференціально-психологічну та аутопсихологічну види компетентності (Дубасенюк, 2008).

У такий спосіб можемо констатувати, що професійну компетентність педагога вищої школи можна визначити як сукупність діяльнісно-рольових і особистісних характеристик викладача, що забезпечує ефективне виконання ним завдань і обов'язків педагогічної діяльності в закладі вищої освіти. Вона також є мірою й основним критерієм його відповідності професійній діяльності.

На сьогодні у визначенні науковцями поняття «тьюторська компетентність» також немає однозначності, крім того в психолого-педагогічній літературі трактуються навіть різні синонімічні назви: «компетентність тьютора», «професійна компетентність тьютора», «компетентність майбутнього тьютора» і «тьюторська компетентність педагога».

К. Осадча виділяє такі компоненти тьюторської компетентності педагога: сугестивний, психологічний, перцептивний, методичний, інформаційно-технологічний, педагогічний, комунікативний, організаторський, науково-дослідницький (Осадча, 2017).

Ми дотримуємося поглядів Т. Кравцової і будемо розглядати тьюторську компетентність майбутніх викладачів закладів вищої освіти в контексті сприяння модернізації педагогічної діяльності (тьюторської). Указана діяльність повинна характеризуватися готовністю до суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і здобувача та сприяти на практиці здатності до формування та реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії.

Формування тьюторської компетентності в умовах ЗВО ми досліджували через призму освітніх компонентів (ОК), урахували водночас важливість ролі міждисциплінарних зв'язків. Детальний аналіз наявних освітніх (освітньо-професійних) програм (ОП) підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки дав можливість виявити і проаналізувати освітні компоненти на наявність питань, пов'язаних з отриманням тьюторських компетентностей.

Аналіз фахових (спеціальних) компетентностей в опрацьованих ОП дав можливість виокремити ті, якими повинні оволодіти майбутні викладачі в освітньому процесі ЗВО і пов'язаних із суто тьюторською діяльністю. Серед них здатність проектувати і реалізувати зміст освіти, зміст навчання, індивідуальні освітні траєкторії за рівнями національної рамки кваліфікацій; здатність використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освітній та дослідницькій діяльності; здатність урахувати різноманітність,

індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

Під час розгляду обов'язкових компонентів ОП спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки лише в ОК «Сучасні інформаційні технології (за професійним спрямуванням)» розкрито зміст роботи, технології, методи і прийоми щодо реалізації тьюторського супроводу; більш детально це відображено в межах теми «Дистанційне навчання».

Аналізуючи ОК «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської освіти» з'ясовано, що здобувачам пропонується на практичному занятті «Інноваційні педагогічні технології підготовки фахівців у розвинених країнах світу» ознайомитися з питаннями, пов'язаними з проблематикою тьюторського супроводу (узагальнено актуальний для розвитку сучасної системи педагогічної підготовки зарубіжний і вітчизняний досвід та здійснено компаративний аналіз фахової підготовки педагогів вищої школи).

Під час ознайомлення з вибірковими дисциплінами фахового компонента вищевказаної спеціальності ми виділили ОК «Педагогічна майстерність викладача вищої школи», у якому розкривається проблематика підготовки до тьюторської діяльності викладачів в умовах ЗВО. Загалом переважна частина ОК вибіркового блоку направлена на застосування особистісно орієнтованого підходу в навчанні та вивченні й обґрунтуванні особливостей застосування особистісно-розвивальних педагогічних технологій.

Зазначимо, що опрацьований зміст вищевказаних ОП спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки вказує на недостатню зосередженість у них на питаннях розвитку тьюторських компетентностей майбутніх педагогів вищої школи і як наслідок недостатньої фахової підготовки до тьюторської діяльності у ЗВО. Це зумовлює необхідність удосконалення ОП спеціальність – 011 Освітні, педагогічні науки.

У ході аналізу психолого-педагогічної літератури з питань підготовки майбутніх педагогів вищої школи до тьюторської діяльності ми можемо виокремити декілька перспективних напрямів модернізації змісту їх фахової підготовки. Для формування тьюторської компетентності в процесі фахової підготовки майбутніх педагогів вищої школи ми вважаємо за доцільне введення до ОП спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки декілька ОК які, на наш погляд, будуть сприяти розвитку тьюторських компетентностей майбутніх викладачів. Наприклад, можемо запропонувати здобувачам ОК за вибором («Педагогічні технології в професійній діяльності педагога-тьютора»; «Професійні компетентності педагога-тьютора»; «Історія розвитку теорії та практики тьюторства»). Метою цих ОК визначено ознайомлення здобувачів з історією розвитку теорії та практики тьюторства, теоретичними та практичними аспектами тьюторського супроводу у ЗВО; формування системи теоретичних знань та практичних умінь щодо професійної компетентності педагога-тьютора, організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі тьюторського супроводу індивідуальної освітньої траєкторії тьюторантів в аудиторній, дистанційній, парній, індивідуальній, груповій формах тощо.

Слушним, на наш погляд, є проведення семінарів, вебінарів із тематики тьюторства, де здобувачі зможуть бути активними учасниками й одночасно репрезентувати знання з кількох психолого-педагогічних дисциплін, які вони

вивчали раніше на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.

Сприяти розвитку тьюторських компетентностей майбутніх викладачів може також розроблення і включення тем для написання курсових і кваліфікаційних робіт із питань тьюторської діяльності у ЗВО («Тьюторинг і психологічний супровід у ЗВО», «Тьюторська діяльність у системі вищої освіти», «Розвиток тьюторства в закладах вищої освіти в країнах європейського союзу», «Тьюторство в системі дистанційної освіти») тощо.

Аналіз сутності та змісту тьюторської діяльності педагога вищої школи, а також узагальнення змісту їх підготовки дає нам можливість виокремити основні їх напрями:

1) удосконалення змісту психолого-педагогічних дисциплін (освітніх компонентів – ОК) на першому курсі другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності – 011 Освітні, педагогічні науки через введення окремих тем із тьюторства в зміст нормативних дисциплін;

2) уведення і розширення освітніх компонентів за вибором із тематики тьюторства на другому курсі підготовки магістрів та корегуванні ОК вибіркового блоку;

3) пропозиція тем для написання курсових і кваліфікаційних робіт із проблематики тьюторства для формування в них тьюторської компетентності.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, наведені результати аналізу дефініцій: «тьютор», «тьюторський супровід», «тьюторськ діяльність» показали, що в психолого-педагогічній літературі чітких визначень немає. Це дає можливість стверджувати, що не існує єдиного трактування в науковців і практиків щодо суті цього феномена: кожен обґрунтовує і трактує їх зміст, спільні й відмінні характеристики, виокремлює функції залежно від власного бачення.

Можемо констатувати важливість ролі тьюторської діяльності педагогів вищої школи в процесі підготовки сучасних фахівців у різних галузях, а також необхідність корегування її ввідповідно до сучасних викликів.

Серед перспективних розвідок і подальшої наукової роботи може бути обґрунтування структури та організаційно-педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти до здійснення тьюторської діяльності.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Голубева М.О., Жулківська А. М. (2012). Порівняльна характеристика діяльності куратора академічної групи українського ВНЗ і тьютора британського університету. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMApp_2012_136_5.

Гончаренко С.У. (1997). Український педагогічний словник: словник. Київ, Україна. Видавництво: Либідь.

Гура О.І. (2005). Сутність професійної компетентності викладача ВНЗ. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/7702/97/>

Дубасенюк О.А. (2008). Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: монографія. Житомир, Україна. Видавництво: ЖДУ ім. І. Франка.

Закон України про освіту (2017). Відомості Верховної Ради (ВВР). URL:

<http://repository.ldufk.edu.ua/handle/>

Зязюн І.А., Кривонос І.Ф. та ін. (2004). Педагогічна майстерність: підручник. Київ, Україна. Видавництво: Вища школа.

Кравцова Т.О. (2019). Тьюторська компетентність як складова професійної компетентності майбутнього викладача закладів вищої освіти. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/176/138>

Левківський К.М. (2007). Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи стандартів вищої освіти. Київ, Україна. Видавництво: Юрінком Інтер.

Літовка О.П. (2013). Тьюторство як професійно-педагогічна позиція майбутнього вчителя. Стаханов, Україна. Видавництво: ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка».

Методика Марії Монтесорі або допоможи мені зробити це самому. 2014. URL: <https://igry-maluk.blogspot.com/2014/08/blog-post.html>

Осадча О.К. (2017). Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності: дис. ....д-ра пед. наук. Мелітополь, Україна. Мелітопольський держ. пед. ун-т. ім. Б. Хмельницького.

Симонова Л.М. (2021). Професійна компетентність викладача як запорука якісної підготовки кваліфікованого робітника. URL: <https://licey-cv.com/profesiyna-kompetentnist-vykladacha>

Смікал В.О. (2020). Діяльність тьютора в системі дистанційного навчання. URL: <https://doi.org/10.36074/05.06.2020.v2.13>

Теслюк В.М. (2015). Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. Київ, Україна. Видавництво: Ліра-К.

Хоружа Л.М. (2018). Компетенції викладачів вищої школи в добу змін: діагностика та аналітика. Київ, Україна. Видавництво: Київський ун-т ім. Б. Грінченка.

Renald Legendre (1993). Dictionnaire actuel de l'éducation. Montréal: Guérin Éditeur, Éditions ESKA.

REFERENCES

Holubieva M.O., Zhulkivska A. M. (2012). Porivnialna kharakterystyka diialnosti kuratora akademichnoi hrupy ukrainskoho VNZ i tiutora brytanskoho universytetu [Comparative characteristics of the activities of the curator of the academic group of the Ukrainian university and the tutor of the British university]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMApp_2012_136_5 [in Ukrainian].

Honcharenko S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk: slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary: dictionary]. Kyiv, Ukraina. Vydavnytstvo: Lybid [in Ukrainian].

Hura O.I. (2005). Sutnist profesiinoi kompetentnosti vykladacha VNZ [The essence of the professional competence of a university teacher]. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/7702/97/> [in Ukrainian].

Dubaseniuk O.A. (2008). Kontseptualni modeli pedahohichnoi osvity: naukovy poshuky ta zdobutky. Profesiino-pedahohichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvytku: monohrafiia [Conceptual models of pedagogical education: scientific research and achievements. Professional and pedagogical education: modern conceptual models and development trends: monograph]. Zhytomyr, Ukraina. Vydavnytstvo: ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy pro osvitu (2017). Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR) [Law of Ukraine on Education. Information of the Verkhovna Rada (VVR)]. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/>

Ziaziun I.A., Kryvonos I.F. ta in. (2004). Pedahohichna maisternist: pidruchnyk [Pedagogical skill: a textbook]. Kyiv, Ukraina. Vydavnytstvo: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

Kravtsova T.O. (2019). Tiutorska kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha zakladiv vyshchoi osvity [Tutoring competence as a component of the professional competence of the future teacher of higher education institutions]. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/176/138> [in Ukrainian].

Levkivskyi K.M. (2007). Kompleks normatyvnykh dokumentiv dlia rozroblennia skladovykh systemy standartiv vyshchoi osvity [A complex of normative documents for the development of the components of the higher education standards system]. Kyiv, Ukraina. Vydavnytstvo: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

Litovka O.P. (2013). Tiutorstvo yak profesiino-pedahohichna pozytsiia maibutnoho vchytelia [Tutoring as a professional and pedagogical position of a future teacher]. Stakhanov, Ukraina. Vydavnytstvo: DZ «LNU im. T. Shevchenka» [in Ukrainian].

Metodyka Marii Montessori abo dopomozhy meni zrobyty tse samomu [Maria Montessori Method or help me do it myself]. 2014. URL: <https://igry-maluk.blogspot.com/2014/08/blog-post.html>

Osadcha O.K. (2017). Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv do tiutorskoj diialnosti: dys. ... d-ra ped. nauk [Theoretical and methodological principles of professional training of future teachers for tutoring activities: dissertation. .... Dr. Ped. of Science]. Melitopol, Ukraina. Melitopolskyi. derzh. ped. un-t. im. B. Khmelnytskoho [in Ukrainian].

Symonova L. M. (2021). Profesiina kompetentnist vykladacha yak zaporuka yakisnoi pidhotovky kvalifikovanoho robitnyka [Professional competence of the teacher as a guarantee of quality training of a qualified worker]. URL: <https://licey-cv.com/profesiyna-kompetentnist-vykladacha> [in Ukrainian].

Smikal V.O. (2020). Diialnist tiutora v systemi dystantsiinoho navchannia [Activities of the tutor in the distance learning system]. URL: <https://doi.org/10.36074/05.06.2020.v2.13> [in Ukrainian].

Tesliuk V.M. (2015). Osnovy pedahohichnoi maisternosti vykladacha vyshchoi shkoly: pidruchnyk [Basics of pedagogical skill of a teacher of a higher school: a textbook]. Kyiv, Ukraina. Vydavnytstvo: Lira-K. [in Ukrainian].

Khoruzha L.M. (2018). Kompetentsii vykladachiv vyshchoi shkoly v dobu zmin: diahnozyka ta analityka [Competences of higher school teachers in the era of changes: diagnostics and analytics]. Kyiv, Ukraina. Vydavnytstvo: Kyivskyi un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].

Renald Legendre (1993). Dictionnaire actuel de l'éducation. Montréal: Guérin Éditeur, Éditions ESKA.

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито особливості фахової підготовки майбутніх педагогів вищої школи до тьюторської діяльності. На основі опрацювання наукових

досліджень українських (Є. Березняка, Г. Горьскої, М. Захарової, Б. Кобзаря, М. Кондакова, К. Осадчої, В. Теслюк, С. Хозе, П. Худомінського) та зарубіжних (Дж. Бейлі, Дж. Кітченс, Ч. Натсон, Е. Хейс) учених схарактеризовано новітні тенденції модернізації й сучасні вимоги до професійної компетентності викладача ЗВО як стратегічного чинника реалізації інноваційних змін в освіті.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано зміст базових понять дослідження та здійснено теоретичне обґрунтування їх сутнісних характеристик.

Тьюторська діяльність педагога вищої школи визначається нами як пріоритетна й охоплює вибір оптимальної стратегії життєвого шляху та супровід освітньої траєкторії здобувача. На наш погляд, вона має на меті сприяння забезпеченню можливостей для свідомого його самовизначення та оволодінню засобами для саморозвитку і самореалізації та, як наслідок, особистісного та професійного зростання.

Важливою складовою фахової діяльності педагога вищої школи є розвинені тьюторські компетентності, які включають у себе сформовані здатності та вміння: здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії на різних рівнях зі здобувачами і колегами; здатність до розроблення, формування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача; здатність сприяти здобувачеві у виявленні власних потреб щодо формування фахових компетентностей; здатність виявити і правильно реалізувати запити здобувача на основі аналізу його освітніх і особистісних цілей до саморозвитку, самовдосконалення і самоосвіти; здатність допомогти здобувачеві виявляти та використовувати різноманітні освітні ресурси для задоволення професійних та індивідуальних потреб.

Розвиток і формування вищевказаних компетентностей у процесі навчання за ОП спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, на наш погляд, сприятимуть удосконаленню змісту освітніх компонентів через уведення окремих тем із тьюторства; уведення і розширення освітніх компонентів за вибором із тематики тьюторської діяльності викладача та корегування вибіркового блоку; розроблення і надання тематики для написання курсових і кваліфікаційних робіт із проблематики тьюторства тощо.

Ключові слова: педагогічна діяльність, тьютор, тьюторська діяльність, індивідуальна освітня траєкторія, компетентність, тьюторська компетентність.

УДК37:001:316.77

THE ESSENCES OF THE CONCEPT OF "SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL COMMUNICATION" AS AN INTERDISCIPLINARY PHENOMENON IN PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL LITERATURE

СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ» ЯК МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ФЕНОМЕНУ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ